

Universitätsbibliothek Paderborn

**Antiqvissima Fides Et Vera Religio. Christianam Fidem
Mox À Primis mundi exordijs ad hæc usq[ue] tempora
durasse eamq[ue] ueram & indubitata[m] esse, Heinrychi
Bullingeri Apodixis, siue clara &t ...**

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1544

VD16 B 9603

De Bonitate benignitatéq[ue] Dei, & hominum malitia. Capvt II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35388

eum religionis sectatorem designant, hæc erant etiam illi sancti (de quibus supra diximus) uiri, quod Christiani nunc esse profitentur. Hæc hæc tenus ex Eusebij Christianissimi doctoris, histo. eccle. recensuimus. Verum ne quis suspicetur hoc nostrum edificium super humanū ac alienum fundamentū collocatū esse, animus est hanc rem scripturæ testimonijs illustratā paulò altius repetere.

*De Bonitate benignitateq; Dei, & hominum
malitia.*

CAPVT II.

DEVS, qui per se ab æterno adeò perfectus est, ut eius perfectioni ac plenitudini nō possit quicquam uel addi, uel adimi, qui deniq; nulla creaturarū ope, nullo auxilio, quo perfectior reddatur, opus habet, ex propria sua natura, quæ per se benigna ac mitis est, hoc est, ex mera gratia ac misericordia & quia beneficium præstare uoluit hominem creauit. Veruntamen priusquam eum formaret, tantis, tamq; inenarrabilibus diuitijs ac donis obruit uerius, quàm donauit, ut humanæ linguæ magnifica hæc munera pro rei dignitate extollere, planè negatū sit. Cum enim apud se decreuisset creare hominem, iamq; tempus illud adesset quod inscrutabilis illa sapientia & prouidentia, ante infinita sæcula constituerat, omnium primo domicilium homini utilitate, ornatu & splendore iuxta admirandum præparauit. Atq; in hoc perficiendo primum parabat Dominus materiam,

De creatione cæli & terræ.

A S

ANTIQUISSIMA FIDES

quam post creatam, immissam & diffusam lucem pulchre digereret, & quoduis in suum finem disponeret, hoc scilicet modo, Supra abyssum, hoc est aquarum profunditatem, in qua terra adhuc latitans, fluctuabat, firmamentum extendit, & interstitium quoddam constituit, cui cœlum ipsum ceu tentorium quoddam induxit: deinde terram ex aquis euocans eminere quantum hominū habitationi sufficeret, fecit: ac aquis ipsis terminos, & ueluti limites constituit, quos nō transirent, sed ueluti murus quidam suo in loco consisterent. Atque hæc tria, aqua scilicet, terra & firmamentū, id est extensio, æther inquam, & clara illa aeris regio imminens capitibus nostris, & pertingens inde ad summitatem usq; cœli, substantialia quædam & potissime partes sunt huius mundi, humano generi tanquam aptissimum aliquod domicilium inseruientia. Porro erant hæc omnia inculta & rudia mox ab initio, omniq; ornatu carentia. Proinde omnipotēs Deus, artifex huius machinæ singularis, pro singulari sua prudentia & affectu erga genus humanū paterno ultra manum admouebat, ut admirabile illud, & amœnitate insignis opus ad umbilicum (quod aiunt) perduceret: atq; non tantum quod ad ornatum, uerū etiam quantum ad fructū et utilitatē, futuro incolę prepararet. Ac ante omnia, cū diuina prouidentia homini terrā ut incoleret destinasset, uiridi ipsam exornat regumēto, id est, uiridi cespice: quē insuper uariega bat flosculis & omnigenis herbis, quæ non solum

ocu

*De ornatu
cœli & ter
ra.*

oculos aspicientium pulcherrima forma et elegantissimis coloribus capiunt amabiliq; fragrantia nares reficiunt, sed & utilitatem in cibis et omnis generis medicaminibus conficiendis, non exiguam præstant. His addebat præterea omnis generis arbores, plantas ac frutices. Terram insuper limpidissimis ac saluberrimis fontibus, hinc inde scaturientibus, amœnissimis item riuibus & fluminibus rapidissimis lacubusq; amplissimis rigabat. Et (quod admiratione dignissimum erat) nolebat terram ubiq; esse æquam ac planam, sed hinc inde intumescere, quod etiã nō caret singulari quadã & utilitate & iucunditate: Hinc enim factũ est, ut ualles, campos patentes, montes & colles habeamus, quorum singula non absque ratione sic condita sunt, quantumq; ad fructum & amœnitatem attinet, nobis mire inserviunt. His absolutis egregius ille atq; diuinus mundi artifex & cœli firmamentum locupletare atq; exornare cœpit. Ergo illud diuina uirtute prius extensum, nunc sole & luna, stellis atq; planetis, quarum aliæ fixæ, aliæ erraticæ sunt, ad admirationem usq; distinxit. Horum omnium decor tantus est, tamq; admirabilis, ut eorum laudes nemo pro rei dignitate satis extulerit. Cæterum hoc est illorum officium, cuius gratia locum in expansione illa meruerunt, ut nobis lucem præbeant, ut ortu & occasu atq; etiam motibus suis, tempora, annos, menses, diesq; conficiant, denique etiam diem & noctem distinguant.

His

ANTIQUISSIMA FIDES

His cōfectis ac dispositis, aquę adhuc steriles & nondum excultę uidebantur. Cœlum enim syderibus erat ornatum, terra quoq; sua gramina & germina, suasq; arbores habebat, sola aqua præ illis torpida & inculta erat. Itaq; et in illa quoq; eadem miracula beneficiaq; quę in ornatu cœli & terrę, plenissime exhibuit. Nam in aquis, & præcipue in mari, ex miraculis diuina innotescit potentia, cum hinc inde apparent, præter pisces, monstra marina, forma, magnitudine, colore naturaq; dissimilima: in quo, plus quàm admirādo opere, artificis diuinum ingenium elucescit. Quin & in aere amplius excellentem atq; inæstimabilem suam benignitatem, potentiam ac sapientiam euidentissimis signis & argumentis ostendit, omne genus uolucrum formando: quę (ut taceam commoditates, quas humano generi præstant) etiam suauissimo cantu aures nostras demulcent. Quid quod terram adhuc locupletius & mirabilius tam cicuribus quàm feris animalibus donauit? quorū aliqua pellibus et lana, alia opere, alia uero carnibus creandum adhuc terrę incolam iuuarent. In ea animalium creatione, aptam certè quandam, & decoram cum generum tum sexuum discretionem cernimus. Taceo interim preciosissimos thesauros gemmarum, auri, argenti, unā cum alijs metallorū generibus, aromatibus, rebusq; preciosis, quas è terrę uisceribus eruimus, quarum hactenus non meminimus.

Post

Postquam uero Dominus Deus locum illum *De creatio-*
 amœnitate & utilitate affluentem, pro ineffabili *ne hominis.*
 sua bonitate præparasset, tum demum ad homi-
 nem creandum se contulit, qui cunctis illis rebus,
 quas hæcenus recensuimus, & præesset & frue-
 retur. Hunc certe donis longe excellentioribus
 donauit, quàm cætera animalia, ipsumq; ad su-
 am ipsius condidit imaginem, ipsum inquam, &
 anima & corpore composuit, quorum utrumque
 perenne ac mortale fuisset, nisi mortalitatis uires
 per peccatū fuissent eneruatæ. Ex eo quippe con-
 secutum est, ut corpus corruptioni subijceretur, a-
 nima quoque multis inuolueretur calamitatibus,
 quamuis nunquam moriatur. Et primū quidem
 hominem deus bonū & omnibus numeris abso-
 lutissimum formauit, unde non immerito ad dei
 imaginem ac similitudinē creatus esse dicatur. Id
 quoque silentio prætereundum non est, quod om-
 nipotens ille mundi conditor, non contentus fuit
 tam amœno ac iucundo terræ ornatu, nisi insuper
 hortum (quem alio nomine paradysum uocant)
 insigni ac peculiari quodā splendore præstantem
 conderet, quem incolendum & custodiendum di-
 lectæ suæ traderet creaturæ. Ex eo utique nō solo
 ardentissimus dei erga hominem affectus incla-
 ruit, uerum etiam ex illo quoq; quod hominem
 nollet esse otiosum & solum, quin adiutorium
 adderet, ut commodius, cōiuncta utriusq; opera,
 hortus ille & plantaretur & custodiretur. Adiuto-
 rium illud erat uxor, quam Hebræi uiraginē uo-

ANTIQUISSIMA FIDES

cant, quam ex costa lateris eius formauit deus. Vsq; adeo plene ac absolute inexhausta dei bonitas hominem absoluere uoluit, ne quicquam illi deesset, quod ad salubrem ac uitam uere beatam spectaret.

Iam è conuerso omnino æquitas ipsa expostulabat, ut ille homo, qui subtili ratione, & singulari intellectus acrimonia uoluntatisq; bonitate & uiribus præstantibus à deo præditus erat, erga eundem, qui amplissima hæc in eum effuderat dona, gratum se exhiberet, atq; benefactori creatori & domino per omnia esset obsequentissimus. Imò deus qui non modo bonus sed & iustus est, tale quiddam (promulgata lege equa) ab homine postulabat, nimirum ut omnibus amcenissimi huius horti fructibus, ad uoluptatem usq; frueretur, tantum à fructu scientiæ boni ac mali abstineret. Id præceptum per se neq; graue neq; iniquum erat, siquidē nihil aliud postulabat, quàm obedientiā cum dilectione & reuerentia diuini numinis: in quod homo dei creatura oculos animi unice intendere, in hoc ut summum bonum & erga homines benignissimum, omnem spem & fiduciam fingere, non autem ex semetipso sapere formasq; boni et mali fingere debeat, uerum (quod tutius multo est) tantum id illicitum putet, quod Deus prohibuit: è diuerso ea omnia tanquam bona ac iusta prober, quæ deus nō solū permisit sed & præcepit.

Cæterum ut externo quodam & uisibili signo hoc ipsum quod uerbo & mandato suo inculcasset

rat

ET VERA RELIGIO.

rat animo hominis imprimeretur altius, dominus Adamo, uisibilem ac fertilem arborem in paradiso commonstrat, ac comminando prohibet, ne ex ea quicquam decerpatur: siquidem futurum esse, ut eo ipso temporis momento, quo arboris huius fructum gustarit, perpetuo perierit. Ceterum homo fidei legibus uiolatis, fidelissimi dei preceptum preuaricabatur, plus acquiescens consilio uxoris & serpentis, quam ueracissimo dei uerbo. Quæ certe magna erat ingratitudo, quæ suis rationibus & inuentis plus tribueret, quam diuinis preceptis, nouas boni & mali formulas sibi præscribebat. Ex quo factum est, ut homo relicto deo, ei nec fuerit obsecutus, nec adhæserit, tanquam illi, qui unicuique hominum ex animo bene uelit. Persuasus enim uxoris suæ uerbis, & serpentis perfida calliditate, iam non amplius deo creatori suo tanquam patri fidebat, sed de illo ut maligne inuido sentiebat, qui bonam cœlestis sapientiæ partem à se absconderit atque celerit. Quando itaque mens per incredulitatem uiciata à deo defecerat, diffidens unquam fore, ut illo patrono & largitore omnis boni, si quæ uere bona essent, consequeretur, sua ipsius manu pomum, sibi, omniq; posteritati perniciem diram allaturum, decerpebat, & de interdicto comedebat cibo, atq; ita per aliud quoddam mediū ad diuinitatis gradū aspirabat, ea ratione si quæ deessent consecuturus. Ita ex impietate, perfidia, inobedientia atq; ingratitudine capitis supplicium atq; æternæ damnationis pœnam (diabolo

ANTIQUISSIMA FIDES

bolo sese emancipans, cui, relicto deo, & serui erat
& crediderat) meritis, in seruitutem diaboli, & te-
nebrarum cæcas uoragines præcipitabatur. Atq;
hæc de benignitate & fidelitate dei, simul & de
hominis malitia & perfidia dicta sint.

*Præmarium atque firmissimum sanctissimæ nostræ Chri-
stianæ fidei fundamentum.*

CAP. III.

*De iustitia
& miseri-
cordia dei.*

IN hac igitur rerum cōditione, Deus Opt. Max.
non tam honestis, quàm etiā iustissimis ratio-
nibus potuisset hominem, nō solum tanquam fœ-
dis fragum atque contemptorē, repudiare, reijcere,
denique affligere grauius, sed etiam iusto iudicio
condemnatum, in horrendas diaboli, tartariq; fau-
ces præcipitare, imò ut hoc faceret, & ueritas & iu-
stitia expostulabant. Sic enim apertis uerbis Ada-
mo dixerat citra omnem obscuritatem, Eo ipso
die, quo de fructu ligni huius comedes, morte mo-
rieris. Huic tamen iustitiæ & ueritatis rigori mise-
ricordia sese opponebat, patrocinando humanæ
carnis infirmitati, ita temperans, medio quodam
inuento, negotium, ut simul iustitiæ satis fieret, &
humano interim per misericordiam parceretur ge-
neri. Illud uero mediū, in quo iustitia & misERICOR-
dia concurrunt, Christus Iesus est, qui ex mera dei
gratia nobis donatus, pro peccatis nostris immo-
latus, diuinæ iustitiæ, ne quid desideraret, satisfac-
cit, eidemq; nos reconcilians, satanæ & inferni ar-
ctissima uincula quibus uincti tenebamur, disru-
pit.